

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1930 kl. 8 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om ersättning åt Knut Sigurd Bexelius för olycksfall under arbete vid ett av arbetslöshetskommissionen anordnat arbetsföretag.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande behandling hänvisad motion nr 161 har herr *Lövgren* hemställt, »att riksdagen ville tillerkänna *Knut Sigurd Bexelius* i Nederkalix ersättning efter samma grunder, som gälla i motsvarande fall enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete och som om han varit direkt anställd hos statens arbetslöshetskommission».

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till motionen.

*Frågans
behandling
1929.*

Såsom i motionen erinrats, var frågan om ersättning åt *Bexelius* föremål för prövning av 1929 års riksdag i anledning av ett utav samme motionär då framställt förslag av samma innebörd som den nu föreliggande framställningen.

Av handlingar, som då voro för utskottet tillgängliga, inhämtades, att *Knut Sigurd Bexelius'* fader, stenhuggaren *Emil Bexelius* i *Rolfs* av *Nederkalix'* socken inom *Norrbottnens län*, enligt åtagande i avgivet anbud på entreprenad verkställt arbete med uttagning och leverans av sten till pelare och landfästen för en såsom nödhjälpsarbete av statens arbetslöshetskommission anordnad brobyggnad över *Kalix älv*, att sonen *Knut Sigurd* jämte 7 andra personer deltagit i ett av fadern för ifrågavarande arbeten bildat arbetslag ävensom att *Knut Sigurd Bexelius* den 25 november 1927 drabbats av olycksfall i berörda arbete, varvid han ådragit sig vissa skador.

Sedan framställning hos riksförsäkringsanstalten gjorts om utbetalande av ersättning i anledning av nämnda olycksfall, meddelade riksförsäkringsanstalten efter verkställd utredning i ärendet genom beslut den 5 januari 1928, att anstalten med ledning av inkomna uppgifter rörande företaget beslutat, att delägarna i det av *Emil Bexelius*, *Knut Sigurd Bexelius* och 7 andra personer bildade arbetslaget vore att anse såsom självständiga företagare enligt lagen om olycksfall i arbete med avseende å arbetet i detta företag, på grund varav den skadade icke vore berättigad till ersättning enligt omförmälda lag i anledning av det honom övergångna olycksfallet.

Över anstaltens beslut anförde *Knut Sigurd Bexelius* hos försäkringsrådet

besvär. Efter verkställd ytterligare utredning i målet meddelade rådet den 28 september 1928 utslag av innehåll att, enär Knut Sigurd Bexelius i avseende å det arbete, i vilket olycksfallet inträffat, icke vore att anse såsom arbetare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, rådet icke funnit skäl göra ändring i det slut, vartill riksförsäkringsanstalten kommit.

På anhållan av utskottet anbefalldes statskontoret att, efter hörande av försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten, avgiva och till utskottet inkomma med utlåtande över ifrågavarande motion.

Riksförsäkringsanstalten anförde i sitt yttrande, att flera liknande fall varit föremål för försäkringsrådets prövning samt att anstalten vid fattande av sitt beslut att avslå det hos anstalten på grund av nu ifrågavarande olycksfall framställda ersättningsanspråket följt försäkringsrådets utslag i nämnda fall.

Försäkringsrådets yttrande var av följande lydelse:

Enligt ett genom motionären till försäkringsrådet inkommet läkarintyg har Knut Sigurd Bexelius blivit blind å ena ögat (ögat eviscererat), och har synskärpan å andra ögat nedsatts till fingerräkning å 2 meter. Intyget innehåller icke några uppgifter om den skadades synförmåga före olycksfallet. En skada sådan som den i läkarintyget beskrivna torde få anses medföra förlust av arbetsförmågan eller i det närmaste förlust därav.

Tillgängliga uppgifter äro icke tillräckliga för att den ersättning, som skulle utgå, därest lagen om försäkring för olycksfall i arbete vore tillämplig, skulle kunna till beloppet angivas. Bland annat saknas uppgifter att lägga till grund för bestämmande av den skadades årliga förtjänst. Tillika må framhållas, att förändring i den skadades tillstånd icke torde vara utsluten.

Genom försäkringsrådets i motionen omförmälda beslut är fastställt, att ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen icke tillkommer Bexelius för den i motionen avsedda skadan. Då emellertid på grund av skadans beskaffenhet och under förutsättning, att Bexelius och hans föräldrar befinna sig i svaga ekonomiska omständigheter, billighetsskäl kunna anföras för att staten i annan ordning utgiver ersättning, får försäkringsrådet uttala, att rådet icke vill framställa erinran mot att ersättning av riksdagen beviljas Bexelius med belopp, som må befinnas skäligt.

Rådet vill emellertid nämna, att Bexelius kan vara berättigad till pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring.

På föranstaltande av statskontoret lät länsstyrelsen i Norrbottens län genom vederbörande landsfiskal verkställa polisutredning angående Knut Sigurd Bexelius' och dennes faders Emil Bexelius' ekonomiska förhållanden. Av därvid lämnade uppgifter, vilka av landsfiskalen kontrollerats i den mån så låtit sig göra, framgick i huvudsak följande:

Knut Sigurd Bexelius vore född den 27 november 1905 och ogift. Efter olycksfallet hade han ej kunnat utföra något egentligt arbete. Han hade dock vid tiden för undersökningen erhållit tillstånd av läkare att åtaga sig lättare arbeten men hade dittills ej kunnat erhålla något sådant. Efter olycksfallet hade han, med undantag av de tider, som han vistats å sjukhus för

vård av den vid olycksfallet ådragna skadan, vistats i sitt föräldrahem i Rolfs inom Nederkalix socken. Då han ej ägde personlig förmögenhet, hade han härvid uteslutande varit hänvisad att leva på sin faders bekostnad. Han hade icke under åren 1927 och 1928 åtnjutit beskattningsbar inkomst.

Fadern *Emil Bexelius* vore född den 15 september 1876. I sitt äktenskap hade han tolv barn, vilka samtliga vore bosatta i föräldrahemmet. Av barnen vore sex minderåriga.

Sedan i mitten av mars månad 1928 hade Bexelius och tre av sönerna så gott som regelbundet haft arbete hos Kalix Träindustriaktiebolag å Karlsborg. Härvid hade de åtnjutit en inkomst för varje fjortonde dag, Bexelius i medeltal 96 kronor, två av sönerna 70 å 75 kronor samt den tredje sonen omkring 60 kronor. Sönerna hade i mån av inkomst bidragit till familjens underhåll.

Statskontoret anförde för egen del i ärendet följande:

Av handlingarna i ärendet framgår, att Bexelius vid det tillfälle, då det i ärendet omförmälda olycksfallet inträffade, utförde arbete åt sin far, Emil Bexelius, vilken såsom självständig entreprenör åtagit sig leverans av sten till det av arbetslöshetskommissionen bedrivna arbetet med byggande av bro över Kalix älv. Knut Sigurd Bexelius kan därför icke sägas hava ådragit sig den honom genom olycksfallet påkomna skadan under arbete i statens tjänst. Vid sådant förhållande anser statskontoret tillräckliga skäl icke föreligga för att statsverket skulle påtaga sig något ekonomiskt ansvar till följd av sagda skada. Visserligen befinna sig både far och son Bexelius, enligt vad som framgår av den införskaffade utredningen, i svaga ekonomiska omständigheter, men statskontoret anser sig likväl med hänsyn till ovan berörda skäl och till de vittomfattande konsekvenser, som helt visst skulle föranledas av ett beslut i enlighet med motionärens hemställan, böra avstyrka bifall till densamma.

Med stöd av den sålunda förebragta utredningen anförde 1929 års *bankoutskott* (utlåtande nr 32) för egen del följande:

»Av utredningen i ärendet torde framgå, att Bexelius vid det tillfälle, då han drabbades av ifrågavarande olycksfall, arbetat hos sin fader, vilken såsom självständig företagare åtagit sig vissa prestationer i och för omförmälda av arbetslöshetskommissionen bedrivna arbetsföretag, samt att Bexelius sålunda icke kan anses hava ådragit sig skada i statens tjänst. Vid sådant förhållande har utskottet, som delar de av statskontoret uttalade farhågorna beträffande konsekvenserna av ett beslut i den av motionären påyrkade riktningen, funnit sig icke kunna tillstyrka någon åtgärd i anledning av motionen.»

Utskottet hemställde alltså att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Riksdagens beslut fattades i överensstämmelse härmed.

Nu föreliggande utredning.

I den nu föreliggande *motionen* har motionären till en början uppehållit sig vid frågan, huruvida Knut Sigurd Bexelius enligt de av riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet fattade besluten vore att anse såsom självständig företagare eller såsom arbetare i förhållande till fadern Emil Bexelius såsom arbetsgivare. Därefter har motionären lämnat redogörelser för vissa

rättsfall, vilka enligt hans mening utvisade, att gällande lagbestämmelser tidigare tolkats på sådant sätt, att en motsvarande tolkning i förevarande fall borde giva till resultat, att Knut Sigurd Bexelius tillerkändes ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Jämväl över den nu väckta motionen har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som hört riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet.

Riksförsäkringsanstalten yttrar följande:

Såsom av anstaltens beslut den 5 januari 1928 torde framgå, innebär nämnda beslut, att anstalten funnit *samtliga* medlemmar i det av den skadade, hans fader och sju andra personer bildade arbetslaget vara att anse såsom självständiga företagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete med avseende å ifrågavarande arbete. Enligt anstaltens mening utförde sålunda den skadade vid olyckstillfället icke arbete för sin faders räkning utan var vid detta tillfälle i egenskap av självständig företagare sysselsatt med arbete i och för leverans åt staten.

Beträffande den av motionären gjorda jämförelsen mellan det nu förevarande fallet och de av honom såsom prejudikat angivna rättsfallen vill anstalten nämna, att vissa olikheter föreligga mellan de sålunda åberopade fallen och det nu ifrågavarande, vilket gör, att de icke torde kunna jämföras med varandra.

Försäkringsrådets yttrande är av följande innehåll:

Vid prövningen av de besvär, som Knut Sigurd Bexelius anfört över riksförsäkringsanstaltens beslut den 5 januari 1928, har försäkringsrådet funnit, att den skadade borde antingen — såsom riksförsäkringsanstalten genom överklagade beslutet förklarat — anses såsom självständig företagare med avseende å det ifrågavarande stenuttagningsarbetet eller också anses såsom arbetare enligt 2 § första stycket av olycksfallsförsäkringslagen i förhållande till fadern Emil Bexelius såsom arbetsgivare, vilken senare uppfattning torde överensstämna med den ståndpunkt, statskontoret senare intagit i dess yttrande till bankoutskottet vid 1929 års riksdag. Då emellertid den skadade, därest han betraktades såsom arbetare i förhållande till fadern såsom arbetsgivare, var undantagen från den obligatoriska försäkringen jämlikt den i 2 § andra stycket av nämnda lag förekommande undantagsbestämmelsen rörande arbetsgivares hemmavarande barn samt frivillig försäkring icke tecknats, ansåg rådet överflödigt att särskilt pröva till vilken av dessa båda meningar rådet borde ansluta sig, då ju resultatet — vilken mening rådet än omfattade — blev detsamma, nämligen att den skadade icke vore berättigad till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Förevarande motion avser enligt rådets mening, att staten av billighets-skäl måtte bevilja den skadade ersättning. Då grunden för motionen är billighetsskäl, synes det rådet, som om man icke borde tillmäta ovanberörda distinktioner i den rättsliga tolkningen av fallet någon avgörande betydelse.

Statskontoret har för egen del anfört följande:

Av riksförsäkringsanstaltens yttrande får anses framgå, att den skadade, liksom hans fader och övriga medlemmar i det av dem bildade arbets-

laget, varit att anse såsom självständiga företagare enligt olycksfallsförsäkringslagen med avseende å det arbete, i vilket skadan skett, samt att den skadade, som sålunda enligt anstaltens mening vid olyckstillfället icke utfört arbete för sin faders räkning, varit vid nämnda tillfälle i egenskap av självständig företagare sysselsatt med arbete i och för leverans åt staten. Försäkringsrådet har framhållit, att, vare sig man ansluter sig till riksförsäkringsanstaltens uppfattning eller betraktar den skadade såsom vid olyckstillfället anställd i faderns tjänst, den skadade bleve utesluten från rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, men att, då här vore fråga om att av billighetsskäl bevilja den skadade ersättning, man icke borde tillmäta berörda distinktioner i den rättsliga tolkningen av fallet någon avgörande betydelse.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och därest så starka billighetsskäl befinnas i detta fall föreliggande, att olycksfallsersättning anses kunna av statsmedel beviljas utan att några betänkliga konsekvenser därav kunna befaras, synes riksdagens medgivande böra gå ut på, att Bexelius må från allmänna indragningsstaten åtnjuta livränta, som om lagen om försäkring för olycksfall i arbete varit tillämplig å ifrågasvarande olycksfall; dock kan ifrågasättas, om livräntan bör få åtnjutas för längre tid tillbaka än från ingången av år 1930.

Utskottet. Genom försäkringsrådets utslag är fastställt, att Knut Bexelius icke är lagligen berättigad till livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. Den i motionen samt i de avgivna yttrandena berörda frågan, huruvida Bexelius vid det tillfälle, då olycksfallet inträffade, arbetat hos sin fader såsom arbetsgivare eller själv varit, liksom arbetslagets övriga medlemmar, att anse såsom självständig företagare, lärer härvidlag vara utan betydelse. Ej heller torde denna fråga böra tillerkännas avgörande vikt, då det gäller att bedöma, huruvida Bexelius genom statens ingripande bör av billighetsskäl tillerkännas understöd.

Vid den ingående undersökning rörande det föreliggande fallet, varom utskottet på grundvalen av nu föreliggande utredning och med hänsyn bland annat till de i motionen omförmälda rättsfallen ansett sig böra föranstalta, har utskottet funnit vissa särskilda omständigheter tala för att staten här träder hjälpande emellan. De inhämtade upplysningarna synas visa, att det föreliggande fallet torde kunna betecknas såsom ett gränsfall, vilket i väsentliga punkter kommer mycket nära de förhållanden, under vilka ersättningsrätt enligt olycksfallsförsäkringslagen skulle hava förelegat. En huvudsaklig anledning till att ersättning icke kunnat utgå torde sålunda hava varit, att den sten, som skulle uttagas för fullgörande av de avtalade prestationerna, hämtats från en plats, där fadern Emil Bexelius innehade rätt till stentäkt och även tidigare brutit sten, i stället för — såsom ursprungligen avsetts — från viss av arbetslöshetskommissionen anvisad plats. Hade stenen uttagits från sistnämnda plats, torde den träffade överenskommelsen hava kommit att betraktas såsom ett arbetsavtal och ej såsom ett leveransavtal, varför ersättning kommit att utgå. Oberoende av denna formella

åtskillnad torde emellertid den fullgjorda arbetsprestationen i sak få anses hava utgjort ett arbete för statens räkning. Härtill kommer, såsom för frågans bedömande enligt utskottets mening betydelsefulla omständigheter, dels att den skada, som drabbat Bexelius, är av synnerligen svår beskaffenhet — enligt vad utskottet inhämtat, torde invaliditetsgraden kunna beräknas ligga mellan 90 och 100 % — dels ock att Bexelius synes vara i stort behov av understöd.

På grund av vad nu anförts har utskottet funnit billighetskäl påkalla, att Bexelius genom statsmakternas ingripande beredes något understöd i anledning av den honom drabbade skadan. Utskottet har därför funnit sig böra frånga den ståndpunkt, som utskottet förlidet år, med ledning av då föreliggande utredning, intagit i frågan. Att, såsom motionären påyrkat, ersättning skulle medgivas med vad som enligt olycksfallsförsäkringslagen skulle hava utgått, därest Bexelius varit direkt anställd hos statens arbetslöshetskommission, kan utskottet dock — bland annat med hänsyn till de konsekvenser, som skulle kunna föranledas av ett dylikt beslut — icke tillstyrka. Utskottet har i stället funnit sig böra förorda, att understöd beviljas från allmänna indragningsstaten med skäligt belopp. Med hänsyn tagen bland annat till inhämtade upplysningar rörande genomsnittlig arbetsförtjänst vid ifrågavarande tid för en sten- och diversearbetare inom arbetsorten har utskottet ansett understödet böra bestämmas till 800 kronor eller, jämkat till ett i helt krontal med tolv jämnt delbart belopp, till 804 kronor. Understödet, å vilket dyrtidstillägg ej bör utgå, torde böra beviljas från och med den 1 januari 1930.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 161, må medgiva, att Knut Sigurd Bexelius må i anledning av den skada, som drabbat honom under arbete för statens arbetslöshetskommissions räkning, från och med den 1 januari 1930 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 804 kronor, dock utan rätt att därå åtnjuta dyrtidstillägg.

Stockholm den 25 april 1930.

På bankoutskottets vägnar:

NILS WINKLER.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Lindley*, *Lindgren*, *Bjurström*, *Berling**, *Bodin* och *Larsson* i Örbyhus:

från andra kammaren: herrar *Winkler*, *Borggren*, *Bäcklund*, *Svensson* i Bettingetorp*, *Wikström*, *Lovén*, *Ryberg* och *Wirsell*.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.